

EXHUMACIÓ CRISPADA ALS 47 ANYS DEL SEU AFUSELLAMENT

Joan Peiró, l'últim trajecte

La passada setmana van ser exhumades les despulles del que va ser ministre de Largo Caballero, Joan Peiró (Barcelona, 1887-Paterna, 1942), al cementeri de Paterna, amb l'objecte de traslladar-les a Mataró. L'acte es va veure amenaçat per la forta discussió entre els fills de Peiró i els fills de Francesc López, l'amic que el va enterrar.

M. Alberola

El divendres 21 de juliol, tres dies abans de complir-se el 47 aniversari de la seua mort, van ser exhumades les restes mortals de Joan Peiró, a instàncies dels familiars i com a resultat de les converses entre les corporacions municipals de Mataró i Paterna. Les despulles del que va ser ministre d'Indústria del govern de Largo Caballero el 1936 estaven enterrades al cementeri municipal de Paterna, a escasos quilòmetres de València, des del moment en què Francesc López Guillem, amb qui l'unia una gran amistat en els últims anys de la seua vida, les va recuperar d'una fossa comuna. Peiró, que s'havia exiliat junt amb la seua família a França el 1939, on va participar amb la Junta d'Auxili als Republicans Espanyols, va ser capturat per la Gestapo un any després. I des de la presó de Narbona va ser servit a l'autoritat militar espanyola, la qual el va confinar a València, el va condemnar a mort i el va afusellar a Paterna.

La família de Peiró, que havia volgut en un principi sincronitzar el desenterrament amb l'aniversari de la mort, va haver de desestimar la idea, ja que l'efemèrides coincidia de ple amb les festes de Mataró i el regrés, per tant, podia deslluir el trasllat. Peiró havia manifestat, segons contenen, la voluntat de reposar a Mataró, localitat a la qual, des de Barcelona, s'havia desplaçat la seua família a principis de la dècada dels 20, i on havia transcorregut bona part de la seua activitat sindical com a obrer del vidre. Hi havia, per un altre costat, la petició que va formular en aquest sentit la seua viuda, la qual va fer adquirir als seus fills, Josep i Guillermina Peiró, el compromís de fer possible el descans conjunt del matrimoni truncat per les circumstàncies.

Crispació, 47 juliols després

Poc més d'una dotzena de persones, grup que al llarg de l'acte prosperaria cap a la cinquantena, esperaven des de les 9 del matí a les portes del cemente-

Dalt, Francesc i Consol López, l'altra família de Peiró. Baix, Guillermina Peiró davant les despulles del seu pare.

ri. Entre ells, periodistes, militants anarco-sindicalistes, vells republicans i representants de l'Ajuntament de Paterna. Una bandera tricolor i una de roja i negra. Amb el pas dels minuts van arribar els familiars, l'alcalde de Mataró, Manuel Mas, i el conseller valencià d'Administració Pública, que ja ha anunciat que abandona el càrrec,

Joaquim Azagra. A l'entrada del cementeri hi ha un monument, alçat el 1981, a la memòria dels «Afusellats per la Llibertat, la Democràcia i el Progrés Social». I a poca distància, una multiplicació de taulellets en funcions de làpida amb noms que coincidien en la data de defunció: juliol de 1939.

El nínxol ocupat per Peiró estava

prou apartat, orientat a llevant, amb una làpida negra proveïda d'una porteta de vidre, el seu nom, el fatídic mes i l'any. Dos rams de flors de plàstic descolorit a l'exterior i un altre protegit pel cristall. Un funcionari va procedir a l'exhumació davant l'emoció de la família, i després de la làpida i la paret va aparèixer el fèretre: una caixa rudimentària, hexagonal i de poc més d'un metre de llargària. En el moment de l'extracció del taüt, Consol López Vayà, filla de Francesc López Guillem, va increpar amb un to de veu molt crispat Guillermina Peiró: «Tu no has vingut mai a veure ton pare. No te n'has preocupat mai. Només has vingut a incoordinar i a endur-te ton pare».

L'eixida de Consol López va provocar una conversa tensa entre la família *natural* i la família *circumstancial* de Peiró. Així, si fa no fa. Francesc López, germà de Consol: «¡Després de quaranta-i-tants anys d'ocupar-nos nosaltres d'ell...! Aquesta gent no s'ha recordat del mort més que ara». Guillermina Peiró: «¡Quin poc de respecte tenen als morts!». Josep Peiró: «¡Mai no han firmat perquè poguérem endur-nos el cos!». Francesc López: «¿Però vostès ho han demanat? Ni en la transició ni després de la transició». Consol Vayà, mare de Consol i de Francesc: «Ni quan el van afusellar ni quan estava tancat: ¡mai no han vingut!». Josep Peiró: «Estàvem en un camp de concentració. I vostès no s'han negat mai a firmar, però no han firmat mai».

El misteri de la botelleta

La intervenció d'alguns dels assistents va evitar que les coses no passaren a més. Mentrestant, les despulles de l'anarco-sindicalista havien estat depositades en un sac de plàstic i introduïdes en un altre fèretre de menors dimensions encara, davant l'estranyesa de Consol López, la qual havia vaticinat l'existència d'una botelleta de cristall amb dos missatges pòstums de Peiró, que havia estat guardada pel seu pare en la butxaca esquerra del pijama del mort. «Mon pare —ens va declarar Consol López— em va dir que no fera cap comentari sobre això. Que quan s'obrija ja ho llegirien. Hi havia un missatge per als familiars i un altre per a Espanya, escrits per don Joan Peiró. La botelleta ha desaparegut i el nínxol no s'ha obert, perquè nosaltres no hem donat l'autorització perquè s'obrija. Els seus fills només han vingut per la botelleta. I ara s'han fotut,

Un anarco-sindicalista ortodox

Joan Peiró i Velis (Barcelona, 1887- Paterna, 1942) va començar la seua activitat sindical a Badalona, a principis de segle. Va ser un dels organitzadors de la Federació Espanyola de Vidriers i Cristallers. Pel desembre de 1919 va intervenir en el congrés de la CNT a Madrid i un any després va ser detingut i empresonat a Sòria i Vitòria. Pel febrer de 1922 va dirigir la reorganització de la CNT, com a secretari del seu comitè nacional, dotant-la de contingut polític no parlamentari i anarco-sindicalista, contra les tendències pro-bolxevics. En el mateix any va rebutjar l'adhesió a la Tercera Internacional i va reconstruir l'AIT. El 1925 va dirigir la Cooperativa del Vidre a Mataró. Es va oposar a les tesis d'Abad de Santillán i el 1928, en la clandestinitat, va tornar a assumir la secretaria del comitè nacional del sindicat, propugnant l'entesa amb els republicans catalanistes com Macià.

El 1929 va desbaratar l'intent d'Angel Pestana de fer acceptar a la CNT els comitès paritaris. Dos anys després va firmar el conegut «Manifest dels Trenta», havent aconseguit imposar les seues concepcions sobre les federacions d'indústria. Va fundar la Federació Sindicalista Llibertària i es va oposar a la creació del Partit Sindicalista i als intents d'aproximació al marxisme. Amb la guerra civil, va participar en el comitè local antifeixista de Mataró i pel novembre del 36 va formar part del govern de Largo Caballero, per part de la CNT, com a ministre d'indústria. En el 38 va ser comissari general d'energia elèctrica i en el 39, des de l'exili, va tenir un destacat paper en la Junta d'Auxili als Republicans Espanyols. Un any després, detingut per la Gestapo, va ser entregat al govern militar d'Espanya. Empresonat a València, va ser condemnat a mort i afusellat el 24 de juliol de 1942 a Paterna, després de declinar les ofertes d'indult a canvi d'assessorar sindicalment la dictadura. □

perquè no saben què deien els papers. I només ho sé jo, però vaig prometre que no ho diria. Era una botelleta amb un tap, però no sé si estava lacrat».

Sobre l'incident protagonitzat pels Peiró i els López, Guillermina Peiró ens va referir que seria molt llarg d'explicar. «Han passat moltes coses entre ells i nosaltres —va afegir—. Ells mateixos han desacreditat el respecte i l'agraïment que els teníem. Li vam fer una promesa a la nostra mare. Ella volia que la portéssim a Mataró quan morís, cosa que vam fer el 1946, i que l'enterréssim junt amb el pare». Per una altra banda, Josep Peiró ens va assegurar que l'incident els havia partit el cor. «Nosaltres —va dir— feia 10 anys que reclamàvem el cos del nostre pare. I ells sempre ens deien que sí, però mai no firmaven l'autorització. Volem conservar-lo, cosa que m'enorgulleix i que comprenc, però la meua mare volia que l'enterréssim amb ella.

L'incident és míser». La família López, sempre bel·ligerant, es mostrava dolguda pel fet que el trasllat ha estat tramitat pels ajuntaments: «¿Per què no ens ho demanaven a nosaltres?», s'interrogaven. «Encara tinc —ens va assegurar Consuelo Vayà— un pijama i uns calçotets seus. I ni m'ho han demanat». Peiró no va tenir més amic aque el meu home. Abans i després de morir. Ell el va traure de la fossa i li va comprar el nínxol i la làpida».

Els militants anarco-sindicalistes van col·locar la seua bandera damunt la caixa amb les restes del seu líder i la van acompanyar fins la porta del cementeri, en un Peugeot 405 GR esperava per a efectuar l'últim trasllat. Sobre les 20 hores, les despulles de Peiró van rebre l'últim adéu dels seus admiradors de Mataró, els quals han organitzat des de l'ajuntament una exposició sobre la figura de l'activista sindical. □